

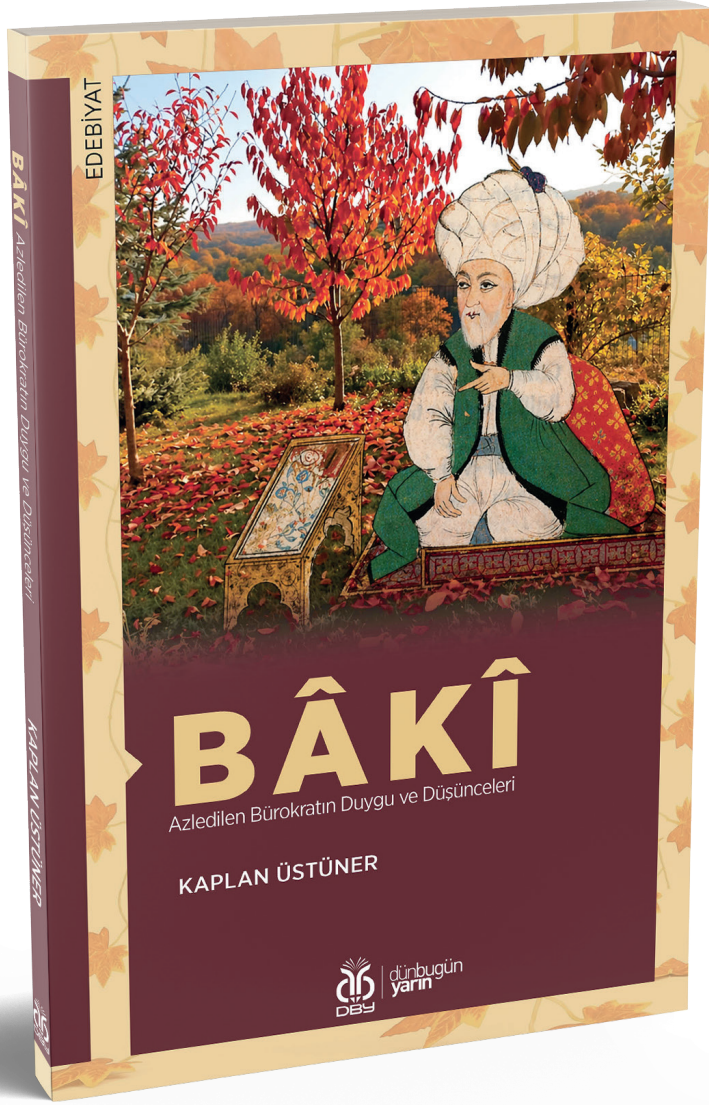
BÂKÎ

Azledilen Bürokratin Duygu ve Düşünceleri

KAPLAN ÜSTÜNER

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2026, Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım veya araştırma amaçlı yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DÜN
BUGÜN
YARIN™
YAYINLARI

BÂKİ

Azledilen Bürokratın Duygu ve Düşünceleri

Kaplan Üstüner (Prof. Dr.)

Editör: Hasan Kaplan (Prof. Dr.)

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

DBY Yayınları: 514

Edebiyat: 282

Sertifika No: 52315

ISBN 978-625-5905-xx-x

1. Basım: İstanbul, 2026

Kapak/Mizanpaj: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Baskı Ozalit
ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 52846)

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4 Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.kafakagidi.com.tr • bilgi@kafakagidi.com.tr • Tel.: +90 212 526 98 06

DBYYAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Ön Söz / 7

Giriş / 11

Azil ve Ma'zûl / 23

Azil Etrafında / 25

Çekilen Acılar / 39

Maddî Sıkıntılar / 45

Siğınlan Değerler / 49

Rakipler / 55

Felek / 61

Dünya / 69

Zamane / 77

Sonuç / 89

Kaynakça / 95

Ek: Seçme Şiirler / 99

ÖN SÖZ

16. yüzyılda Osmanlı sahası Türk şiirinin en büyük şairlerinden biri olan Bâkî (1526-1600), güçlü bir sanatkârdır. Şiirin inceliklerini bilen ve sağlam bir nazım tekniğiyle şiirler yazan şair, akıcı bir üsluba sahiptir. Kelime, deyim ve kavramların anlamlarını inceden inceye düşünerek şiire yerleştirmiş; şiirlerini ince hayaller, tevriye ve îhâm gibi türlü edebî sanatlarla işleyip zenginleştirmiştir. Dilin musikisini yakalayan şair, ses ve söz tekrarlarını ustalıklı kullanmıştır. Şiirlerindeki sade, temiz ve tabii İstanbul Türkçesi ile imparatorluk dilinin oluşumuna ciddi katkıda bulunmuş, divan şiirini şekil bakımından mükemmelliğe ulaştırmış, söyleyiş tarzında yenilik yapmıştır. Genç yaşında şöhret kazanan şair, bürokratik hayatındaki bazı iniş çıkışlara rağmen yaşadığı dört padişah zamanında da değer görmüştür. Nitekim; Kanûnî Sultan Süleyman devrinde kendisine verilen *sultanü’ş-şuara* ünvanını yüzyıllar boyu korumuştur.

Osmanlı şairleri arasında geniş ve derin etkiye sahip olan şairin tesiri, muhtelif şairlerde kendini göstermiştir. 17. Asrın önemli şairlerinden Nâbî (ö. 1712) *Hayriyye* adlı eserinde oğlu Ebülhayr Mehmet Çelebi’ye Türk şairlerinden Bâkî ve Nef’î’yi (ö. 1635) okumasını tavsiye etmiştir:

Türküde Nef'î ile Bâkî'ye bak Gayri dîvânları da et mülhak

Bu tavsiye, hikmetli ve sosyal içerikli şiirleri bulunan Bâkî'nin, hikemî üslubun temsilcisi konumundaki Nâbî tarafından beğenildiğini gösterir. Vasfi Mahir Kocatürk'ün Nâbî'den önceki dönemde hikemî ruh bakımından ona en yakın şair olarak Bâkî'yi görmesi de dikkat çekicidir (Kocatürk, 1964: 19).

Bâkî, nüktedan, hoşsohbet ve şakacı mizaca sahip olmasını zevk ve safa meclislerinde değil resmî meclislerde de gösterir. Meclislerin aranan kişisi olan şairin, kimi zaman bulunduğu makamın gerektirdiği ciddiyetle bağdaşmayan bir takım söz ve davranışlarından bahsedilir. Fıkralarını her türlü mecliste söylemekten çekinmemesi ve herkesi tenkit etmesi bazı devlet adamlarını gücendirmiştir. Zarif ve coşkun yaratılışı yanında ilerlemek için türlü yollara başvuran şairin en büyük beşerî zaafının makam ve mevki hırsı olduğu kabul edilir. Gençliğinden itibaren zekâ ve şiirdeki kabiliyetini daha yüksek makamlar elde etmek uğruna kullanan şair, bu uğurda bazı saray oyunlarına da başvurmaktan çekinmemiştir.

Bâkî, devletin en yüksek kademelerinde yıllarca görev yapmış, çeşitli lütuf ve ihsanlara mazhar olmuş, ikbali de idbarı da görmüş bir şairdir. 1564 yılında başlayan memuriyet hayatı 1598'de sona ermiştir. Vefatının son iki yılına kadar bürokratik yaşamın içinde yer almıştır. Bu süre içinde 11 yıl 2 ay müderrislik, 35 ay kadılık, 21 ay Anadolu kazaskerliği ve 15 ay Rumeli kazaskerliği yapmış; toplam 17 yıl 1 ay çeşitli görevlerde bulunurken 10 yıllık da bir mazuliyet yaşamıştır. Şairin ilmiye sınıfındaki atama ve azillerine bakıldığında toplam 17 defa atandığı, 6 defa da görevinden azledildiği görülür. Şair, en uzun süreli azillerini 1566-1569, Kasım 1581-Ekim 1584, Ocak 1585-Haziran 1586 ve 1588-1591 yılları arasında yaşamıştır (Kaplan, 2021: 74).

Hayatının önemli bir zaman dilimini bürokrasideki görevinden uzakta geçiren bu usta şairin, duygu ve düşüncelerini şiirine yansıtmamasının imkânsız olacağı kanaatiyle *Bâkî Divanı*'nda bunların izini aradık. Divan şiirinin kurgusal, estetik ve kurallara sıkı sıkıya bağlı yönünü göz önünde tutarak bu detayları sunmaya gayret ettik. Bilindiği üzere, Osmanlı döneminde şiirlerin hangi tarihte yazıldığına dair kayıt bulunmaması, şairin söz konusu şiirleri görev yaparken mi yoksa azledildiği zamanda mı yazdığı konusunda bilgiler sunmamıza manidir. Bununla birlikte anlama odaklandığımızda şairin, mazuliyet döneminde yazmış olabileceğine kanaat getirdiğimiz bazı beyitler öne çıkmaktadır. Bu manzumeleri yorumlarken beyitlerle ilgili daha önce yapılmış inceleme, çeviri ve varsa şerhlerden yararlandık ve yararlandığımız kaynakları dipnotta gösterdik. Özellikle de Bâkî hakkında ciddi çalışmaları bulunan değerli meslektaşım Prof. Dr. Hasan Kaplan'ın yorumlarından yararlandığımı belirtmek isterim. Bu hususta kendisine müteşekkirim.

Eseri hazırlarken *Bâkî Divanı*'nda yer alan kasideleri, -diğer divan şairlerinde olduğu gibi- maksadın açıkça belirtilmesi, konu başlığı, yer ve zamanı belli birer tarihî metin olması bakımından değerlendirmek daha kolay oldu. Ancak divan şiirinin estetik anlayışı çerçevesinde de yorumlanabilecek gazellerin çözümü daha fazla zaman aldı. Zira gazelde, genel bir özellik olarak sembolik dil kullanımının yanı sıra yukarıda da belirttiğimiz gibi telif sebebi ve yazılış tarihi belli olmaması sebebiyle, gazellerdeki genel ifadelerin arka plan anlamlarını *Divan*'ın bütünlüğü içerisinde çözmeyi denedik. Bâkî'nin bürokratik hayatıyla ilgili bilgileri, şiirdeki ifadelerle şairin şahsî yaşantısını bağdaştırma konusunda ipuçları olarak değerlendirdik. Çünkü edebî eserin bir *bütün* (Kaplan, 1985: 8-9), bir metnin, onu meydana getiren sanatkarın iç benliğini vuzuh ile göste-

ren değerli bir vesika (Tarlan, 1981: 202) olduğu ve gazelle- rin şairin iç âlemine ışık tutabilecek bir mahiyet taşıdığı (Andrews, 1998: 26) bilinmektedir. Bununla birlikte, gazel beyitlerini şairin hayatıyla ilişkilendirirken oldukça dikkatli davranmaya çalış- tık; beyit etrafında oluşturulan estetik malzemeyi daima göz önünde bulundurduk. Gazel estetiğinde, gazelle ilgili açıkla- yıcı bir bilgi bulunmadığı takdirde rahat bir şekilde hüküm vermenin zor olduğu bilinciyle hareket ettik (Bilkan, 2000: 1, 8-11).

Doğumunun 500. yıldönümünde kaleme alınan bu çalış- mayla Bâkî'nin azil zamanlarında yaşadığı duygu ve düşün- celerini ortaya koymaya gayret ettim. Özellikle yazdığı gazel- lerle adını edebiyat tarihimize altın harflerle yazdıran bu büyük şairimizin, hayatının zor anlarında yaşadığı psikolojiyi ve olaylara bakış açısını inceleyerek kendisinden sonra gelen nesillere ve bizlere örnek olabileceğini göstermek istedim.

Çalışmamızın giriş kısmında konunun daha iyi anlaşılabil- mesi amacıyla bürokrasi ve statü kavramları ile Bâkî'nin hayatı ve bürokratik yaşamı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Birbi- riyle anlam yakınlığı bulunan beyitleri aynı başlık altında su- nulmuştur. Özellikle azil ve mazul kavramlarının geçtiği beyit- ler, müstakil bir başlık altında ele alınmıştır. Azil ile doğrudan ilişkili olanlar ve şairin üzerinde durduğu diğer konular ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir. Beyitleri yoğun olarak kul- lanılan birkaç manzume de eserin sonuna eklenmiştir.

Son olarak, eseri baştan sona okuyarak katkı sağlayan değerli meslektaşlarım Prof. Dr. Halil Çeltik, Prof. Dr. Hasan Kaplan, Prof. Dr. Yaşar Aydemir, Doç. Dr. Fatih Yerdemir, Doç. Dr. Muzaffer Kılıç ve kıymetli hocam Prof. Dr. Cemal Kurnaz'a şükranlarımı arz ederim.

Bu mütevazı çalışmanın şairler sultanı Bâkî'nin düşün- celerinin anlaşılmasına küçük de olsa bir katkı sunması en büyük dileğimdir.

Azil ve Ma'zûl

Bâkî'nin divanı, onun hayatının ayrıntılarını ifade etmesi bakımından son derece zengin bir otobiyografik kaynak mahiyetindedir. Şiirlerinin hangi dönemde yazıldığı bilinmese de hayatıyla ilgili bilinenlerden hareketle bazılarının hangi dönemdeki yazıldığı tahmin edilmektedir. Divanı incelendi- ğinde Bâkî'nin *azil/azil* ve *ma'zûl* kavramlarına yer vererek şahsî hayatındaki azil olayına doğrudan doğruya değindiği görülecektir. Sözlük anlamı *ayırarak, uzaklaştırmak* olan *azil* kelimesi *göreve son verme, görevden alma, işinden çıkarma, tek taraflı irade beyanıyla bir yönetici veya memurun görevine son ve- rilmesi* demektir. *Mazul* ise *azledilmiş, azlolunmuş, işinden çı- karılmış, görevine son verilmiş* anlamında daha çok sıfat olarak kullanılır. Hukukçular, azil sebepleri olarak görevlinin cezayı gerektiren bir suç işlemesi, görevini kötüye kullanması, ta- yininde aranan vasıflardan bazılarını kaybetmesi, sağlık açı- sından görevini sürdüremez hâle gelmesi, dinen haram sa- yılan davranışlarda bulunması ve maslahat gereği gibi hususları zikrederler (Atar, 1991: 327-328; Pakalın, 1993; 131).

Azil kelimesiyle birlikte sürgün etme, uzaklaştırma an- lamındaki *nefy* kelimesini de kullanan Bâkî, aşağıdaki bey- tinde görevden uzaklaştırılıp şehirden sürülmesini dile geti-

rir. Kendi hayatına dair bir kesiti ifade eder. Ne zaman yazıldığı tam olarak bilinemese de beyit, şairin, Sultan III. Murad döneminde yaşadığı azil ve sürgünü akla getirir. Görevden azledilip şehirden uzaklaştırılmasına rağmen şair, üzülmaz. Tepkisini *ne gam/gam değil* diyerek gösterir. Çünkü *cihânın mansıb u câhının kimseye bâkî olmadığı* değışmez bir hakikattir. Dünyanın bütün makam ve mevkileri geçicidir, kimseye sonsuza kadar kalıcı değildir. Hayatının sonuna kadar makam arzusundan vazgeçmediği bilinen Bâkî'nin, kendi söylediğine inanıp inanmadığı yahut hakikati ne kadar içselleştirdiği bilinmez ama en azından düşüncesini dışa vurarak kendisini teselli etmeye ve rahatlatmaya çalıştığı söylenebilir. Ne kadar avunmaya çalışırsa çalışsın yine de şairin içten içe kederlendiği hissedilir (Kaplan, 2014: 89-90; Kaplan, 2021: 75):

**Ne gam azl-i ebed nefy-i beled oldunsa ey Bâkî
Cihânın mansıb u câhı değildir kimseye bâkî (Mt. 23)**

Mazul kelimesine yer verilen aşğıdaki beyit de şairin azil hayatıyla ilişkilendirilebilecek niteliktedir. Bâkî, konuyu klasik şiirin aşk estetiği anlayışı çerçevesinde ifade eder. Sevgili padişah; mazul olan şair de âşık gibidir. Âşık kimliğine bürünen şair, içinde bulunduğu zor durumu bütün yönleriyle anlatma imkânı bulur. Âşık gibi çaresiz, güçsüz, gönlü kırık ve gözü yaşlı vaziyettedir. Özellikle gözyaşları hiç dinmez, sürekli ağlar. Sevgiliden ayrı kalan âşık gibi bulunduğu makamdan uzaklaştırılmıştır. Mazul kişinin yıldızı düşkün olur. Azledilen biri olarak kendisini gözden düşmüş görüp talihsiz ve perişan bir şekilde hayatını sürdürdüğünü ifade eder. Âşık, ayrılığın ilacı olan sevgiliden medet umduğu gibi mazul şair de yeni bir göreve atanabilmek için padişahın yardım bekler:

**Dökülür katreleri âşık-ı mehcûr ağlar
Yıldızı düşkün olur pâdişehim ma'zûlün (G. 267/3)**

KAYNAKÇA

- Andrews, Walter G. (1998). "Osmanlı Gazel Estetiğine Yeni Bir Bakış", (Çev. Tansel Güney), *Kaşgar, Edebiyat Seçkisi*, Haziran, S. 4, İstanbul. ss. 5-33.
- Atar, Fahrettin (1991). "Azil", *TDVİA*, C. 4, İstanbul. ss. 327-328.
- Aydın Yağcıoğlu, Songül (2022). "Bâkî'nin Kendi Şiiri ve Şairliğine Dair Görüşleri", *Bu Devr içinde Benem Pâdişâh-ı Müllk-i Suhan; Bâkî Kitabı*, Dün Bugün Yarın Yay. İstanbul. ss. 271-313.
- Bayram, Yavuz-Avni Erdemir (2008). "Hazân Gazeli'ne Farklı Bir Bakış", *Prof. Dr. Celâl Tarakçı Armağanı*, Ankara. ss.111-123.
- Bilkan, Ali Fuat (2000). "Benzer ki Bir Şikâyeti Var Rûzgârdan: Bâkî'nin Gazellerini 'Yeniden Okuma' Denemesi", *Dergâh*, C. 11, S. 123, Mayıs. ss. 1, 8-11.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1991). Bâkî, *TDVİA*, C. 4, İstanbul. ss. 537-540.
- Çavuşoğlu, Mehmed (2001). *Bâkî ve Dîvânından Örnekler*, Kitabevi Yay. İstanbul.
- Çeltik, Halil (1998). *Ömer Ferit Kam ve Âsâr-ı Edebiye Tedkikâtı*, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.
- Çevikbaş, Rafet (2014). "Bürokrasi Kuramı ve Yönetmel İşlevi", *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 2, Aralık. ss. 75-102.
- Çınar, Bekir (2009). "Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk Mesnevisinde Felekler", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 39, Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı. Erzurum. ss. 777-792.
- Doğan, Muhammet Nur (2022). "Bir Metin Arkeolojisi Örneği: Bâkî'nin Hazan Gazeli Şerhi", *Bu Devr içinde Benem Pâdişâh-ı Müllk-i Suhan; Bâkî Kitabı*, Dün Bugün Yarın Yay. İstanbul. ss. 177-209.

Donuk, Suat (2017). *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletî'ş-Şakâ'ik*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay. İstanbul.

Erbay, Nazire (2019). "Klasik Şiirde 'Devlet' Kavramı Üzerine Bir Örneklem: Baki'nin Gazelleri", *Doğu Esintileri*, S. 10, ss. 307-328.

Eren Kaya, Fazile (2011). "Statü Kaybı Düşüncesinin Nâbî'nin Azliyye Kasidesine Yansımaları", ss. 156-166. Erişim Tarihi: 16.01.2026. https://www.academia.edu/66172929/Statü_Kaybı_Düşüncesinin_Nabinin_Azliyye_Kasidesine_Yansımaları_Kültürel_Bellek_2017.

Fakirullahoğlu, Abdulkadir M. M. (2016). *Bir Travma Yaşantısı Olan Statü Kaybının Travma Sonrası Gelişim ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Gölpınarlı, Abdülbaki (2004). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

Gültekin, Hasan (2010). "Turup El Bağlayalar Karşuna Yârân 'Saf Saf'", *Erdem*, S. 56. ss. 69-103.

İpekten, Halûk (1993). *Bâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*, Akçağ Yay. Ankara.

İpşirli, Mehmet (1999). *Selânikî Mustafa Efendi Tarih-i Selânikî*, TTK Yay. Ankara.

Kaplan, Hasan - Muhsin Macit (2022). *Bâkî*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki>

Kaplan, Hasan (2014). "Bâkî'nin Bir Gazelinde Ses-Anlam İlişkisi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 36, ss. 85-100.

Kaplan, Hasan (2017). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, Dün Bugün Yarın Yay. İstanbul.

Kaplan, Hasan (2021). "Bâkî-İktidar Münasebeti ve Bu Münasebete Çok Yönlü Bir Bakış", *Es-seyf ve'l-kalem: Şiir ve Kültürel İktidar*, İksad Global Yayıncılık, Ankara. ss. 47-96.

Kaplan, Hasan (2022a). "Klasik Türk Edebiyatının Aktüelinde Bâkî", *Bu Devr içinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan; Bâkî Kitabı*, Dün Bugün Yarın Yay. İstanbul. ss. 25-105.

Kaplan, Mahmut (2013). *Şiirin Sultanı Bâkî*, Etkileşim Yay. İstanbul.

Kaplan, Mehmet (1985). *Şiir Tahlilleri*, Dergâh Yay. C. 1, İstanbul.

Karaarslan, Abdullah (2022). "Yetenekli Bir Şair ve Hırslı Bir Âlim-Bürokrat: Bâkî'nin Profesyonel Kariyeri ve Sosyal Ağ", *Bu Devr içinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan; Bâkî Kitabı*, Dün Bugün Yarın Yay. İstanbul. ss. 107-129.

Karadeniz, Mustafa (2012). "Gazelleri Işığında Bâkî'de Tefâhür", *Turkish Studies*, 7/3, Summer, ss. 1649-1664.

Karaköse, Saadet (2012). "Kozmik Âlemdə Nef'î'nin Seyri", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 12, ss. 29-48.

Kırık, Hikmet (2025). Bürokrasi, <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/burokrasi> (Erişim tarihi: 26.12.2025)

Kocaturk, Vasfi Mahir (1964). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yay. Ankara.

Koşık, Halil Sercan (2019). *El-İ'lâm Bi-A'lâmi Beledi'llâhi'l-Harâm Tercümesi (Feza'il-i Mekke)*, Kesit Yay. İstanbul.

Koşık, Halil Sercan-Muhammet H. Cankurt (2024). "Bâkî'nin Şiirlerinde Rind ve Zâhid Çatışması", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (ESTAD) (Prof. Dr. Âdem CEYHAN Armağanı)*, C. 7, S. 2, Haziran. ss. 710-746.

Köprülü, M. Fuad (1944). "Bâkî", *İslam Ansiklopedisi*, C. 2, Maarif Matbaası, İstanbul. ss. 243-253.

Kurnaz, Cemal (1995). "Felek (Edebiyat)", *TDVİA*, C. 12. ss. 306-307.

Kurnaz, Cemal (2011). "Şairlerin Felek Anlayışını Tashihi", *Divan Edebiyatı ve Türk Kimliği*, Kurgan Yay. Ankara, ss.115-120.

Kurnaz, Cemal (2011a). *Divan Dünyası*, Kurgan Edebiyat, Ankara.

Kutluer, İlhan (1995). "Felek", *TDVİA*, C. 12. ss. 303-306.

Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, TDK Yay. Ankara. www.kulturturizm.gov.tr

Küçük, Sabahattin (2016). *Bâkî ve Dîvân'ından Seçmeler*, Akçağ Yay. Ankara.

Macit, Muhsin (2024). *Söz Mülkünün Sultanı Bâkî*, Muhit Kitap, İstanbul.

Mum, Cafer (2006). *Divan Şiirinde Hazâniye ve Bâkî'nin Hazâniyesi*, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, S. 4, Bahar. ss. 127-151.

Mütercim Âsım Efendi (2009). *Burhân-ı Katt'*, (Hz. Mürsel Öztürk-Derya Örs), TDK Yay. İstanbul.

Olgun, Tahir (1938). *Bâkî'ye Dair*, Aydınlık Basımevi, İstanbul.

Onan, Necmettin Halil (1991). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, MEB Yay. İstanbul.

Onay, Ahmet Talât (2009). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, (Hz. Cemal Kurnaz), H Yay. İstanbul.

Öbek, Ali İhsan (2009). "Bâkî", *Gazel Şerhleri*, (Ed. Ömür Ceylan), Kriter Yay. İstanbul. ss. 114-119.

Öztürk, Furkan (2024). *Bâkî Dîvânı*, Türkiye İş Bankası Yay. İstanbul.

Pakalın, Mehmet Ziya (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yay. İstanbul.

- Pala, İskender (2010). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay. İstanbul.
- Sarıçam, İbrahim (2007). *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİB Yay. Ankara.
- Sungurhan, Aysun (2017a). *Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-şu'arâ*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, [Adobe Acrobat Reader sürümü], Erişim tarihi: 26.05.2021 <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194494/kinalizade-hasan-celebitezkiretus-suara.html>
- Sungurhan, Aysun (2017b). *Beyânî Tezkiresi (Tezkiretü'ş-şu'arâ)*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, [Adobe Acrobat Reader sürümü], Erişim tarihi: 26.05.2021 <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194495/beyanitezkiresitezkiretus-suara.html>
- Şahin, Esmâ (2011). "Osmanlı Şiirinde 'Şaraba Rehin Verme' Metaforu", *Yücel Dağlı Anısına*, Turkuaz Yay. İstanbul. ss. 494-520.
- Şahin, Esmâ (2011a). *Bâkî Divanı'na Göre 16. Yüzyıl Osmanlı Toplum Hayatı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Şığva, Bülent (2009), "Arayan-Aranan İlişkisi İçinde Bâkî ve Nef'î'nin Azliyyeleri", *Turkish Studies*, Volume 4/2, Winter.
- Şimşek, Esmâ (2009). "Yakınma/Yakarışlar Dünyasında Felek ve Türk Halk Edebiyatına Yansımaları", *Millî Folklor Dergisi*, C. 21, S. 84. Ankara. ss. 34-41.
- Tarlan, Ali Nihad (1981). *Edebiyat Meseleleri*, Ötüken Yay. İstanbul.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1987). *Bâkî Dîvânı'ndan Seçmeler*, (Hz. İsmail Ünver-Sabahattin Küçük), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara.
- Uludağ, Süleyman (1994). "Dünya", *TDVİA*, C. 10, İstanbul.
- Yılmaz, Bahar (2024). "Osmanlı Şiirinde Sözcük Oyunlarının Dilbilimsel Unsurları: Bâkî Dîvânı'ndan Örnekler", *Söylem*, Aralık/December 9/3. ss. 1623-1658.

BÂKÎ

Azledilen Bürokratin Duygu ve Düşünceleri

Bâkî (1526-1600), devletin en yüksek kademelerinde yıllarca görev yapmış, çeşitli lütuf ve ihsanlara mazhar olmuş, ikbalî de idban da görmüş usta bir şairdir. 1564 yılında başlayan memuriyet hayatında toplam 17 yıl 1 ay çeşitli görevlerde bulunurken 10 yıllık da bir mazuliyet yaşamış; 17 defa atanmış, 6 defa da görevinden azledilmiştir. Hayatının önemli bir kısmını bürokrasideki görevinden uzakta geçiren şair, duygu ve düşüncelerini Divan'ına yansıtmıştır. Edebî eserin bir bütün olduğu ve onu meydana getiren sanatkârın iç âlemine ışık tuttuğu bilinmektedir. Bâkî, özellikle hikemî ve eleştiri nitelikli şiirlerinde, azilleri neticesinde yaşadığı duygu ve düşüncelerini doğrudan ya da dolaylı olarak dile getirmiştir. Doğumunun 500. yıldönümünde hazırlanan bu mütevacız eserle Bâkî'nin azil zamanlarında yaşadığı duygu ve düşüncelerine tercüman olunmaya çalışıldı.

"dün"den öğrendiklerinle
"bugün"ü yaşamak
"yarın"ları aydınlatır.

ISBN 978-625-8686-28-9

9 786258 686289